

Sağlık Bilimlerinde Eğitim Alan Doktora Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri

Burcu Cengiz¹, Ayşe Çal², Dilay Açıl³, Zuhâl Bahar⁴, Ayşe Beşer⁴

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İzmir, Türkiye

²Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Samsun, Türkiye

³Sinop Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Sinop, Türkiye

⁴Koç Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İstanbul, Türkiye

Burcu Cengiz
Ayşe Çal
Dilay Açıl
Zuhâl Bahar
Ayşe Beşer

İletişim:

Burcu Cengiz

Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi,
İzmir, Türkiye

Tel: +90 232 412 47 65

E-Posta: burcu_altunay@hotmail.com

Gönderilme Tarihi : 02 Ocak 2018

Revizyon Tarihi : 20 Şubat 2018

Kabul Tarihi : 21 Şubat 2018

ÖZET

Amaç: Bu çalışma sağlık bilimleri enstitüsünde doktora eğitimi alan öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte bir çalışmadır. Bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Enstitüsünde doktora eğitimi alan 305 öğrencinin evrenini ve çalışmaya katılmayı kabul eden 86 öğrenci çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Sosyodemografik Veri Formu ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel analizler ve t testi kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %59.3'ü hemşirelik alanında, %40.7'si sağlık bilimleri enstitüsüne bağlı diğer disiplinlerde doktora eğitimine devam etmektedir. PÇE'den alınan toplam puan ortalaması 97.41 ± 20.28 olup, problem çözme becerilerinin algılanmasında en fazla değerlendirici yaklaşım alt boyutunun (6.98 ± 3.58) kullanıldığı saptanmıştır. Tez dönemindeki öğrencilerin ders dönemindeki öğrencilere göre problem çözme becerilerinin daha yüksek; hemşirelik doktora öğrencilerinin diğer disiplinlere göre problem çözme becerilerinin daha düşük olduğu belirlenmiş olup; bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > 0.05$).

Sonuç: Doktora öğrencilerinin problem çözme becerilerinin artırılmaya çalışılması, konuyla ilgili araştırmalar yürütülmesi, bilimsel çalışmaların ve eğitim becerilerinin kalitesini arttırmaya yardımcı olabilir. Hemşirelik doktora öğrencilerinin problem çözme becerilerinin daha düşük olduğu belirlendiğinden bu alandaki öğrencileri süreç içinde etkileyen faktörler belirlenmelidir. Tez danışmanlarının da problem çözme becerilerini destekleyici tutumları öğrencileri olumlu yönde etkileyebilir.

Anahtar sözcükler: Problem Çözme Envanteri, problem çözme becerisi, sağlık bilimleri, doktora öğrencileri.

PROBLEM-SOLVING SKILLS OF DOCTORATE STUDENTS IN HEALTH SCIENCES

ABSTRACT

Objective: This study was carried out to evaluate the problem-solving skills of the PhD students in the Institute of Health Sciences.

Methods: This was a descriptive study. Of the 305 university students studying at the Health Sciences Institute of a state university, 86 students agreed to participate in the study and constituted the sample of the study. Sociodemographic Data Form and Problem Solving Inventory (PSI) were used as data collection tools. Descriptive statistical analyses and t test were used in the evaluation of the data.

Results: 59.3% of the participants were in the field of nursing, and 40.7% were continuing their doctoral studies in other disciplines affiliated to the health sciences institute. The mean total score of the PSI was 97.41 ± 20.28 and it was found that the most evaluative approach subscale (6.98 ± 3.58) was used in the perception of problem-solving skills. According to the students in the thesis period, problem-solving skills are higher; nursing doctoral students were found to have lower problem-solving skills than other disciplines; this difference was not statistically significant ($p > 0.05$).

Conclusion: Increasing the problem-solving skills of Ph.D. students and conducting related research can help to improve the quality of scientific studies and training skills. Since the problem-solving skills of nursing doctoral students are determined to be lower, the factors affecting the students in this area should be determined in the process. Thesis advisor's attitudes to support problem-solving skills can also positively impact students.

Keywords: Problem Solving Inventory, problem-solving skills, health sciences, doctoral students.

Bireyin iç ve dış uyaranlara tepki vermede güçlük çektiği her durum problem olarak tanımlanmaktadır (Günüşen ve Üstün, 2011). Problem çözme, istenilen hedefe ulaşmak için etkili ve yararlı olan davranışları seçme, bilinçli ve akılcı bir yolla bu davranışları kullanabilmektir (Durmaz ve ark, 2007). Problem çözme genel olarak, bireylerin sorun odaklı hedeflerini başarmasıdır (Yıldırım ve ark, 2011).

Problem çözme üst düzey zihinsel etkinliklerin kazandırılmasında yaratıcı ve analitik düşünmeyi gerektiren bir etkinliktir. Problem çözme süreci, problemin çözümünü sağlama amacına yönelik olarak soyutlama, araştırma, öğrenme, karar verme, çıkarsama, analiz ve sentez gibi diğer bilişsel süreçlerin etkileşiminden oluşmaktadır (Koç ve ark, 2014). Problem çözme becerisi, bireyin çevreyle baş etmede en önemli özelliklerinden birisidir. İnsanoğlu, problemlere ve çözüm girişimlerine çok erken yaşlardan itibaren başlamaktadır. Bu beceri, okul öncesinde aile ve çevrenin yardımıyla ve yönlendirmeleriyle kazanılmakta, okul yaşantısıyla birlikte belli bir sistematik kazanıp yaşam boyu devam etmektedir (Sözer ve Aksan, 2007). Ayrıca problem çözme becerisi yüksek kişilerin, genellikle değişime ve gelişime öncülük eden yenilikçi, kritik, yaratıcı ve esnek bireyler olduğu vurgulanmaktadır (Günüşen ve Üstün, 2011). Nitekim problem çözme becerisinin bireylerin ruh sağlığını olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir (Bell ve Zurilla, 2009).

Hemşirelik ve diğer lisans programlarındaki öğrencilerin problem çözme becerilerinin incelendiği çalışmaların metaanalizinde; Türkiye’de 2003-2015 yılları arasında toplam 31 çalışma olduğu ve bu çalışmalar sonucunda lisans öğrenimi gören farklı disiplinlerdeki öğrencilerin problem çözme becerilerinin benzer olduğu görülmüştür (Kantek ve Kartal, 2016). Benzer şekilde, sağlık yüksekokulunun tüm bölümlerinde öğrenim gören 1116 öğrencinin problem çözme becerisinin incelendiği çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde problem çözme becerisine sahip oldukları saptanmıştır (Elkin ve Karadağlı, 2015). Dündar (2009) ise, yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerinin iyi düzeyde olduğunu ve problem çözme becerisinin sosyal ve kişisel uyum ile doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamıştır.

Lisansüstü eğitim, bir ülkenin geleceğinde çeşitli yönlerden bilimin gelişmesini ve teknolojinin ilerlemesini sağlayacak akademisyenlerin ve bilim adamlarının yetişmesi için önemli bir eğitim basamağıdır. Eğitimin her aşamasında olduğu gibi lisansüstü eğitimin de en önemli özelliği dinamik oluşudur. Çünkü bilim ve teknolojiye gelişmeler,

eğitimi devamlı olarak değiştirmektedir (Özmen ve Güç, 2013). Etkili ve verimli bir akademik kariyer için lisansüstü eğitim sürecinin kalitesinin çok önemli olduğu vurgulanmaktadır. Kaliteli bir doktora öğrenimi ise, bilimin ilerlemesi ve yükseköğretimdeki nitelikli eğitim açısından önem arz etmektedir. Doktora eğitimi süresince öğrencilerin profesyonel gelişiminde ve karşılaşılan farklı sorunları çözmede iyi bir problem çözme becerisi anahtar rol oynamaktadır (Kantek ve ark 2010; Özmen ve Güç, 2013). Vaatstra ve Vries (2007), aktif bir öğrenme ortamının yalnızca mezunların ekip planlama ve çalışma gibi kapsamlı yetkinlikleri değil aynı zamanda problem çözme ve düşünme gibi daha karmaşık yetkinlikler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Geleneksel eğitim programı dışında farklı öğrenme yöntemlerinin lisans öğrencilerinin problem çözme becerisini geliştirdiğine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır (Gönülal ve Bahar, 2005; Gördes ve Bahar, 2005; Günüşen ve Üstün, 2011). Klasik eğitimden uzaklaşmış öğrencilerin aktif yöntemlerle doktora eğitimini aldıkları göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin etkili bir problem çözme becerisine sahip oldukları öngörülmektedir.

Sağlık, biyoloji ve sosyal bilimler alanında doktora öğrenimi gören 258 öğrencinin problem çözme becerilerinin incelendiği çalışmada; doktora öğrencilerinin, yaratıcı düşüncede yer alan çeşitli işlemleri veya süreçleri icra etme yeteneklerine göre farklılık gösterdikleri saptanmıştır. Aynı çalışma sonuçları, sağlık bilimlerindeki öğrencilerin problemi tanılamada diğer disiplinlerden daha iyi olduğunu ancak problemi çözmede sosyal bilimlerdeki öğrencilerin daha yüksek puan aldığını belirtmektedir (Mumford ve ark, 2010).

Literatür incelendiğinde, ülkemizde lisans öğrencilerinin problem çözme becerisinin irdelendiği pek çok çalışma olmasına karşın lisansüstü eğitim alan öğrencilerin bu becerisinin incelendiği çalışmalara rastlanılmamıştır (Dündar,2009; Kanbay ve ark, 2013; Günüşen ve Üstün, 2011; Kantek ve ark, 2010; Olgun ve ark, 2010; Beşer ve Kıssal, 2009). Bu çalışma sonuçlarının lisansüstü eğitimdeki öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesinde yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın tipi

Bu çalışma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın yeri ve zamanı

Araştırma İzmir İli’nde bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Enstitüsü’nde Ocak 2014-Mart 2014 tarihleri arasında yapılmıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

Tanıtıcı Özellikler	(n=86)
Doktora başlama süresi	2.20±.1.21
Kurumda çalışma süresi	2.70±.96
	n %
Yaş	
20-24	8 9.3
25-29	34 39.5
30-34	33 38.4
35 yaş ve üzeri	11 12.8
Cinsiyet	
Kadın	69 80.2
Erkek	17 19.8
Medeni Durum	
Evlü	50 58.1
Bekar	36 41.9
Görev	
Akademisyen	57 66.3
Akademisyen olmayan	29 33.7
Doktora dönemi	
Ders	53 61.6
Tez	33 38.4
Doktora programı	
Hemşirelik Anabilim dalı	51 59.3
Diğer Anabilim dalı	35 40.7

Araştırmanın evren ve örnekleme

Bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde doktora eğitimi alan 305 öğrenci çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Bu çalışmada örneklem hesabına gidilmemiştir olup, tüm evrene ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışmaya 86 öğrenci dahil edilmiştir.

Verilerin toplanması

Çalışmaya katılan bireylere e posta yoluyla ulaşılmıştır. Veriler e posta yoluyla toplandığından yanıtlamayı etkileyebilecek faktörler (unutma, e postayı farketmeme, zaman bulamama vb..) gözetilerek e posta gönderimi 5 kez tekrarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen Sosyodemografik Veri Formu ve Problem Çözme Envanteri (PÇE) kullanılmıştır.

Veri toplama araçları

Sosyodemografik veri formu

Öğrencilerin yaş, cinsiyet, meslek gibi tanıtıcı özelliklerinin ve doktora eğitimine ilişkin toplam 8 sorunun yer aldığı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş bir formdur.

Tablo 1'de araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri verilmiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 2.54 ±.83 ve doktora eğitimine başlama süresi ortalama 2.20±.1.21

Tablo 2. Problem çözme envanteri alt boyutlarının güvenilirlik katsayıları

Ölçek alt boyutları	Cronbach alfa değeri
Aceleci yaklaşım	.64
Düşünen yaklaşım	.72
Planlı yaklaşım	.72
Kaçıngan yaklaşım	.66
Değerlendirici yaklaşım	.72
Güvenli yaklaşım	.69

olup; öğrenciler ortalama 2.70±.96 yıldır şu anki kurumlarında çalışmaktadırlar. Katılımcıların %80.2'si kadın ve %58.1'i evlidir. Öğrencilerin %66.3'ü akademisyen olarak çalışmakta, %61.6'sı doktora eğitiminin ders döneminde ve %59.3'ü doktora eğitimini hemşirelik anabilim dalında yapmaktadır.

Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Hepner ve Petersen tarafından 1982'de geliştirilen Problem Çözme Envanterinin Türkçe'ye uyarlanması Şahin ve ark tarafından 1993 te yapılmıştır. Envanter, bireyin problem çözme davranışı ve yaklaşımları hakkında ne düşündüklerini değerlendirmektedir. PÇE 35 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Seçenekleri "her zaman böyle davranırım" ile "hiçbir zaman böyle davranmam" arasında oluşturulmuş, 1 ve 6 arası puanlanan likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanlamasında 9, 22 ve 29 numaralı maddeler puanlama dışı tutulur. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17,21, 25, 26, 30 ve 34 numaralı maddeler ters olarak puanlandırılır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Şahin ve Hepner (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa tutarlılık katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin aceleci yaklaşım (13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 32), düşünen yaklaşım (18, 20, 31, 33, 35), kaçıngan yaklaşım (1, 2, 3, 4), değerlendirici yaklaşım (6, 7, 8), kendine güvenli yaklaşım (5, 23, 24, 27, 28, 34), planlı yaklaşım (10, 12, 16, 19) olmak üzere altı faktör bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en puan 32, en yüksek puan 192'dir. Ölçeğin değerlendirilmesinde kesme noktası bulunmamaktadır. Problem çözme envanterinden elde edilen puanın düşük olması problem çözme becerisinin yüksek olduğunu, yüksek olması ise problem çözme becerisinin zayıf olduğunu gösterir. Bu çalışmada problem çözme envanterinin cronbach alfa değeri .72 olarak bulunmuş olup alt boyutların güvenilirlik katsayısı değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS 23.0 programı kullanılmıştır. Sosyodemografik verilerin değerlendirmesinde tanımlayıcı

istatistiklerden sayı, yüzde ve ortalama; Problem Çözme Envanteri'nin puan ortalamalarının karşılaştırılmasında ise iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (t testi) kullanılmıştır.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yapılabilmesi ve doktora öğrencilerine ulaşılabilmesi için çalışmanın yapıldığı üniversitenin Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nden (04.02.2014 tarih ve 86700236/75348907-0375 sayı) yazılı izin alınmıştır. Katılımcıların çalışmaya katılması gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcılara gönderilen e postada çalışmanın amacı, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri açıkça ifade edilmiştir. Katılımcılardan yazılı izin e posta yoluyla alınmıştır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Doktora öğrencilerinin bir kısmının il dışından gelmesi ve öğrencilerin farklı doktora programlarında öğrenim görmesi nedeniyle veriler e posta yoluyla toplanmıştır. Ancak öğrencilerin e postalara (5 hatırlatıcı maile rağmen) yanıt vermemesi örneklem grubuna ulaşmada araştırmacılara güçlük yaşatmıştır. Bu husus araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Literatürde problem çözme becerisinin araştırıldığı çalışmalara bakıldığında; çalışmamızın örneklem grubuna benzer özellikte yapılan yalnızca bir çalışmaya rastlanmıştır. Çalışmalar lisans öğrencilerinin problem çözme becerilerine odaklanmıştır. Benzer gruplarla yapılan çalışmalar olmaması bulgularımızı tartışırken bizi sınırlandıran bir konu olarak karşımıza çıkmıştır.

Literatürde öğrencilerin problem çözme becerilerinin değerlendirildiği çalışmalar incelendiğinde alt boyutlara ilişkin verilerin yayınlanmadığı görülmektedir. Bu nedenle konuyu irdelerken bulgularımızı doğrudan alt boyutlarla irdelilememek çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır.

Bulgular

Problem çözme becerisi eğitim programının temel bir çıktısı olmalıdır. Eğitim sürecinde, öğrencilerin temel bir dünya görüşü kazanabilmesi ve bakış açısını genişletebilmesi için problem çözme becerilerini geliştirmesi beklenmektedir (Kantek ve ark, 2010).

Bu çalışmada doktora öğrencilerinin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (PÇE toplam =97.41±20.28; Tablo 4). Lisans öğrencileriyle yapılan çalışmaların incelendiği meta analizde öğrencilerinin

Tablo 3. Öğrencilerin problem çözme envanteri alt boyut ve toplam puan ortalamalarının dağılımı (n=86)

Ölçek alt boyutları	Min.	Max.	$\bar{x} \pm SS$
Aceleci yaklaşım	16.00	53.00	35.44±8.83
Düşünen yaklaşım	5.00	28.00	10.65±4.12
Planlı yaklaşım	4.00	19.00	9.02±3.23
Kaçıngan yaklaşım	4.00	24.00	16.20±6.68
Değerlendirici yaklaşım	3.00	17.00	6.98±3.58
Güvenli yaklaşım	6.00	28.00	15.44±4.27
Ölçek toplam	48.00	147.00	97.41±20.28

Tablo 3'de araştırmaya katılan öğrencilerin Problem Çözme Envanteri alt boyut puan ortalamalarının dağılımı verilmiştir. Problem Çözme Envanteri **aceleci yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 35.44±8.83; **düşünen yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 10.65±4.12; **planlı yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 9.02±3.23; **kaçıngan yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 16.20±6.68; **değerlendirici yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 6.98±3.58; **güvenli yaklaşım** alt boyut puan ortalaması 15.44±4.27 olup **ölçek toplam puan** ortalaması 97.41±20.28'dur.

problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır (Kantek ve Kartal, 2016). Bulgularımızın literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların tamamının çalışıyor ve yarısından fazlasının evli olmasına bağlı olarak sorumluluklarının artmış olmasının problem çözme becerilerini olumsuz etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmamızdaki doktora öğrencilerin problem çözmede en fazla değerlendirici yaklaşım (6.98±3.58) kullandıkları; en düşük becerinin ise aceleci yaklaşım alt boyutunda (35.44±8.83) olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Başka bir deyişle, araştırmaya katılan doktora öğrencileri bir problemle karşılaştığında, problemi gelişigüzel çözmek yerine, önce problemi nasıl çözebileceklerini düşünüp ona göre hareket etmektedirler. Koç ve ark(2014)'nın sağlık yüksekokulu hemşirelik ve ebellek bölümü öğrencileri ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin problem çözme becerilerini değerlendirici yaklaşımla çözdüğü görülmektedir. Mumford ve arkadaşları (2010), sağlık bilimlerinde doktora yapan öğrencilerin sosyal bilimlerdeki öğrencilere oranla, varolan problemi daha iyi tanımlayabildiklerini saptamış olup çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Bu durumun sağlık bilimlerinde eğitim alan öğrencilerin problem çözme becerisini mesleki deneyimlerinde (deneysel çalışmalar, hasta tanılama, hasta bakımını planlama vb.) kullanmalarıyla ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir.

Akademisyen olarak görev yapan öğrencilerin problem çözme becerisinin akademisyen olmayan öğrencilere oranla daha yüksek olduğu ancak bu farkın istatistiksel

Tablo 4. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması (n=86)

Tanımlayıcı Özellikler	n	Ölçek toplam		Aceleci Yaklaşım		Düşünen Yaklaşım		Planlı yaklaşım		Kaçıngan yaklaşım		Değerlendirici yaklaşım		Güvenli yaklaşım		
		ortalama±SS	t	p	ortalama±SS	t	p	ortalama±SS	t	p	ortalama±SS	t	p	ortalama±SS	t	p
Görev																
Akademisyen	57	96.94±20.95			35.05±8.82		10.77±4.54		8.92±3.42		16.19±6.93		6.77±3.42		15.57±4.70	
Akademisyen olmayan	29	98.34±19.22	-0.30	.76	36.02±8.96	-0.57	.57	10.41±3.20	-0.37	.71	16.24±6.28	-0.03	.15	7.41±3.90	-0.78	.97
Doktora dönemi																
Ders dönemi	53	99.26±20.94	1.16	.24	34.96±8.25	-0.40	.68	11.39±4.66	2.03	.04	9.81±3.29	2.78	.00	15.64±6.48	-0.72	.47
Tez dönemi	31	93.87±19.55			35.77±9.91			9.5±2.80			7.83±2.81			16.74±7.06		
Doktora programı																
Hemşirelik ABD	51	99.45±18.25	1.12	.26	36.70±8.22	1.61	.11	10.92±4.52	0.73	.46	8.76±3.39	-0.89	.42	16.72±6.81	0.86	.39
Diğer ABD	35	94.45±22.87			33.60±9.48			10.25±3.48			9.40±3.00			15.45±6.51		

açından anlamlı olmadığı saptanmıştır. (Tablo 4, $p>.05$). Bu sonuca dayanarak; akademisyen olarak görev yapan öğrencilerin problemleri çözmeye olan inancının diğer meslek grubundaki öğrencilere kıyasla daha fazla olduğu söylenilebilir. Bulgularımızdan farklı olarak, Uysal (2013), akademisyenlerin öz yeterliklerini incelediği çalışmasında, araştırma görevlilerinin genel özyeterlik inancının düşük olduğunu saptamıştır. Ancak bu çalışmada akademisyen olarak görev yapan öğrencilerin çoğunun hemşirelik programında eğitimlerine devam ettiği göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim hemşirelik lisans eğitiminin her düzeyinde problem çözme basamakları tartışılmakta ve mesleki bir değer olarak benimsetilmeye çalışılmaktadır. Böylece problem çözme becerisi hemşirelik mesleğini yürütürken sürekli ve dinamik olarak mesleğin sürecine (hastanın bakımını planlama, hastaya bütüncül yaklaşım, vaka yönetimi, farklı mesleklerle iş birliği halinde çalışma, multisektöriyel etkileşim vs.) dahil edilir. Bu çalışmadaki farkın akademisyen hemşirelerin sayısının fazla olması nedeniyle oluşabileceği düşünülmektedir.

Ders döneminde olan doktora öğrencilerinin problem çözme becerilerinin tez döneminde olan öğrencilere göre daha düşük olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (Tablo 4; $p>.05$). Doktora eğitiminde karşılaşılan zorlukların incelendiği niteliksel çalışmada; öğrencilerin doktora sürecinde pek çok zorlukla karşılaştığı ancak bu zorlukların üstesinden gelebilmek için yeterli strateji geliştiremedikleri ifade edilmiştir (Özmen ve Güç, 2013). Yapılan çalışmalar öğrencilerin sınıf düzeylerine göre problem çözme becerilerinde meydana gelen değişimle ilgili farklı sonuçlar bulunmaktadır (Kanbay ve ark, 2013; Günüşen ve Üstün, 2011; Kantek ve ark, 2010; Beşer ve Kissal, 2009; Gönülal ve Bahar, 2005). Kanbay ve ark (2013), sınıf düzeyleri ile öğrencilerin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark saptamamışken; Günüşen

ve Üstün (2011), problem çözme becerisinin dördüncü sınıf öğrencilerinde en yüksek (PÇE toplam puan= 69.29 ± 18.88), birinci sınıf öğrencilerinde ise en düşük (PÇE toplam puan= 84.36 ± 17.23) olduğunu ve sınıf düzeyi yükseldikçe problem çözme becerisinin arttığını saptanmıştır. Bulgularımız doğrultusunda; tez dönemindeki öğrencilerin deneyim kazanmış olmasının ve ders yükünün azalmasının problem çözme becerilerini geliştirmiş olabileceği düşünülebilir.

Tez döneminde olan öğrencilerin öğrencilerin düşünen yaklaşım alt boyut puan ortalaması, planlı yaklaşım alt boyut puan ortalaması, değerlendirici yaklaşım alt boyut puan ortalaması ders döneminde olan öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur (Tablo 4; $p<.05$). Mumford ve ark (2010), problemin çözümüne yönelik fikir üretme ve bu fikri değerlendirmede sosyal ve biyolojik bilimlerdeki doktora öğrencilerinin sağlık bilimlerindeki doktora öğrencilerine oranla daha iyi olduklarını vurgulanmaktadır. Ayrıca doktora yılının problem çözme becerileri üzerindeki etkisi araştırıldığında problemin çözümüne yönelik fikir üretmede doktora eğitiminin birinci yılında olan öğrencilerin daha iyi olduğunu saptanmıştır (Mumford ve ark,2010). Bu bulgu çalışmamızın sonuçlarıyla farklılık göstermektedir. Bu farkın çalışmamızın sadece sağlık bilimlerde doktora yapan öğrencilerle yapılmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç ve öneriler

Bu çalışmaya katılan doktora öğrencilerinin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu ve öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Bilimsel temele dayanan ve öğrencilerin problem çözme, eleştirel düşünme gibi aktarılabılır becerileri kazandığı, sorgulayıcı ve araştırmacı kimliklerinin olduğu doktora eğitim programlarının içeriğinin,

öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmelerini destekleyecek şekilde düzenlenmesi önerilebilir.

Ayrıca, bu çalışmada yalnızca sağlık bilimleri alanında doktora yapan öğrencilere yer verilmiştir. Yapılacak çalışmalarda farklı disiplinlerdeki doktora öğrencileri ile ve daha büyük bir örnekleme bu konunun irdelenmesinin, problem çözme becerilerini arttırmaya yönelik planlanacak girişimler için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Tez dönemindeki öğrencilerin ders dönemindeki öğrencilere bilgi ve birikimlerini aktardığı ve süreci etkileyen faktörlere yönelik problem çözme becerilerini geliştirebileceği akran eğitiminden yararlanılacağı fırsatlar yaratılabilir. Buna ek olarak lisanüstü öğrenimdeki öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik girişimsel çalışmalar planlanabilir.

Tablo 4'de doktora öğrencilerinin görev, doktora dönemi ve doktora programına göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması verilmiştir.

Akademisyen olarak görev yapan öğrencilerin Problem Çözme Envanteri (PÇE) toplam puan ve alt boyut puan

ortalamları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Ders döneminde olan öğrencilerin PÇE toplam puan ortalaması 99.26 ± 20.94 ; tez döneminde olan öğrencilerin puan ortalaması ise 93.87 ± 19.55 olup, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ancak; tez döneminde olan öğrencilerin düşünen yaklaşım, planlı yaklaşım ve değerlendirici yaklaşım alt boyut puan ortalamaları arasında ders döneminde olan öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<.05$).

Doktora programının türüne göre, öğrencilerin problem çözme becerilerinin karşılaştırmasına bakıldığında; hemşirelik anabilim dalında doktora yapan öğrencilerin PÇE toplam puan ortalaması 99.45 ± 18.25 ; sağlık bilimleri enstitüsüne bağlı başka bir programda doktora yapan öğrencilerin PÇE toplam puan ortalaması 94.45 ± 22.87 olup, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>.05$). Ayrıca hemşirelik anabilim dalında doktora yapan öğrenciler ile diğer anabilim dalında doktora yapan öğrencilerin PÇE alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p<.05$).

Kaynaklar

- Günüşen N, Üstün B. Hemşirelik Öğrencilerinin Problem Çözme Beceri Düzeyleri İle Kontrol Odağı Arasındaki İlişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2011;4: 72-7.
- Durmaz Ş, Kaçar Z, Can S, Kkoca R, Yeşilova D, Tortumluoğlu G. Çanakkale Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ve Etkileyen Bazı Faktörler. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007; 10: 4.
- Yıldırım B, Özkahraman Ş. Hemşirelikte Problem Çözme. S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 2011; 2(3):155-160.
- Koç Z, Koyuncu S, Sağlam Z. The Level Of Problem-Solving Skills Of Health College Nursing And Midwifery Students And Affecting Factors. Sağlık Yüksekokulu Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2014;12:41-50.
- Sözer MA, Aksan N. The Relationships Among Epistemological Beliefs And Problem Solving Skills Of University Students. Journal of Kirsehir Education Faculty 2007;8: 31-50.
- Bell AC, Zurilla TJ. Problem-solving therapy for depression: A meta-analysis. Clinical Psychology Review 2009; 29: 348-53.
- Kantek F, Kartal H. A Meta Analysis:The Problem Solving Skills Of Nursing And Other Bachelor Students. Journal of Educational and Instructional Studies In The World 2016;6:121-8.
- Elkin N,Karadağlı F. Araştırma Makalesi Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Değerlendirilmesi. Adıyaman Üniv Sağlık Bilim Derg 2015;1:11-8.
- Dündar S. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri ile Problem Çözme Becerileri arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2009;24:139-50.
- Özmen ZM, Güç FA. Challenges İn Doctoral Education And Coping Strategies: A Case Study. Journal Of Higher Education And Science 2013;3:214-9.
- Vaatstra R, De Vries R. The effect of the learning environment on competences and training for the workplace according to graduates. Higher Education, 2007;53: 335-57.
- Gönülal A, Bahar, Z. [A study into self-directed learning and problem solving skills of nusing students exposed to problem based learning]. Alıcı E,editör. II. Aktif Eğitim Kurultayı Kitabı. İzmir.2005;332-41.
- Gördes N, Bahar Z. Probleme Dayalı Öğretimin Hemşire Öğrencilerin Kendi Kendine Öğrenmeye Hazır Oluş ve Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. İçinde: II. Aktif Eğitim Kurultayı Kitabı. Alıcı E,editör. İzmir.2005;247-56.
- Mumford MD, Michael D, Caughron JJ, Connely S, Beeler C. Cross-field differences in creative problem-solving skills: A comparison of health, biological, and social sciences. Creativity Research Journal 2010; 22: 14-26.
- Kanbay Y, Aslan Ö, Işık E, Kılıç N. Problem Solving And Critical Thinking Skills Of Undergraduate Nursing Students. Journal of Higher Education And Science 2013;3:244-51.
- Kantek F, Öztürk N, Gezer N. Bir sağlık yüksekokulunda öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. In:International Conference On New Trends İn Education And Their Implications 2010:11-3.
- Olgun N, Öntürk ZK, Karabacak Ü, Aslan FE, Serbest Ş. Hemşirelik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri: Bir Yıllık İzlem Sonuçları. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2010;1:188-95.
- Beşer A, Kışal A. Critical Thinking Dispositions And Problem Solving Skills Among Nursing Students. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2009; 2: 88-94.
- Şahin N, Heppner P. Psychometric Properties OfThe Problem Solving in A Group of Turkish University Students. Cognitive Therapy And Research 1993; 17: 379-96.
- Uysal İ. Akademisyenlerin Genel Öz-Yeterlik İnançları: AİBÜ Eğitim Fakültesi Örneği. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2013;3:144-51.